

Decyzja o przyznaniu Stypendium imienia Marka i Grażyny Duliniczów z dnia 4 czerwca 2012 roku

Kapituła Stypendium imienia Marka i Grażyny Duliniczów przy „Fundacji Monumenta Archaeologica Barbarica” stwierdza co następuje:

1. W przewidzianym regulaminowo terminie napłynęły dwa wnioski o przyznanie Stypendium imienia Marka i Grażyny Duliniczów (dalej SiMGD) przy „Fundacji Monumenta Archaeologica Barbarica”:

- mgr Alicji Kujawskiej, doktorantki z Uniwersytetu Gdańskiego;
- mgr Andrzeja Grzegorzcyka, doktoranta z Uniwersytetu Łódzkiego.

2. Kandydaci i złożone przez nich dokumenty spełniły wszelkie wymagania formalne i merytoryczne SiMGD.

3. Kapituła SiMGD po przeanalizowaniu nadesłanych dokumentów podjęła decyzję o przyznaniu stypendium na 2012 rok Panu Andrzejowi Grzegorzcykowi.

Uzasadnienie:

1. Prezentowany przez Pana Grzegorzcyka projekt jest przejrzysty i stwarza duże szanse na jego pełną realizację.
2. Muzea, archiwalia i biblioteki w Kilonii i Szlezwiku zawierają wiele materiałów istotnych dla realizacji projektu Pana Grzegorzcyka, który dotyczy wczesnego średniowiecza na terenie byłych Prus Wschodnich. Fakt ten został dobitnie podkreślony we wniosku stypendialnym.
3. Pan Grzegorzcyk jest autorem kilku publikacji naukowych, ma także doświadczenie pracy w muzeach i archiwach polskich i niemieckich.
4. Pan Grzegorzcyk uzyskał wyróżnienie za dotychczasową pracę naukową – jego praca magisterska została uznana za najlepszą w roku 2011 w ogólnopolskim konkursie prac magisterskich w dziedzinie archeologii, organizowanym przez Uniwersytet Rzeszowski.

Członkowie Kapituły składają stypendyście gratulacje i będą pilnie śledzić rezultaty przeprowadzonych badań, stanowiących efekt odbytego stypendium.

Andrzej Grzegorzczak

Początek wczesnego średniowiecza w Prusach
w świetle badań nad zankiem grupy olsztyńskiej

Opis projektu

Grupa olsztyńska nawiązująca się na przełomie V-VII wieku na części ziem dzisiejszej północno-wschodniej Polski, stanowi jeden z fenomenów początków wczesnego średniowiecza w Europie. Zgodnie z chronologią ziem bałtyckich wieki te określone są, jako późnym okresem wędrówek ludów. Powszechna korelacja chronologii zabytków z terenami zachodnioeuropejskimi, pozwala ujmować znaczenie tego określenia jako wczesne średniowiecze.

Wyjątkowego charakteru grupie olsztyńskiej nadaje kilka czynników – jej nagle pojawienie się w pełni wykształconej formie oraz równie spektakularny zanik, wyróżniający się z pociąg zachodniobałtyckiego kręgu kulturowego inwentarz, a przede wszystkim utrzymywane liczne interregionalne kontakty, których charakter nie został dotychczas w pełni wyjaśniony. Ludność grupy olsztyńskiej posiadała, będąc swoistym źródłem bogactwa, kontakty ze Skandynawią, terenami obłitymi kulturą merovingijską, langobardzką, Italią, koczowniczymi plemionami Awarów, zaś na wschodzie z rozprzestrzeniającą się ludnością słowiańską.

Zasygnalizowany w tytule projektu problem badawczy stanowi fundamentalną, lecz mało zgłębnioną kwestię dla poznania procesów przeobrażeń na progu wczesnego średniowiecza na ziemiach bałtyckich. Dotychczasowe studia nad wczesnym średniowieczem na terenie Prus, koncentrowały się na analizie materiałów począwszy od IX wieku. Cezura ta stanowi bowiem pierwszy uchwyt w materiale archeologicznym moment po zanku grupy olsztyńskiej. Przedwojenne badania niemieckie oraz poczynione w ostatnich kilkadziesiąt latach ustalenia polskich badaczy sugerują, zasadniczy wpływ grupy olsztyńskiej na kształtowanie się środowiska kulturowego wczesnośredniowiecznych Prus.

W tym kontekście najważniejszym jest, ustalenie momentu zaniku tego ugrupowania – w literaturze czasu ten przyjmowany jest na połowę VII wieku, lecz część materiałów świadczy o możliwości przesunięcia tej daty, aż na VIII wiek – korelując się z powstaniem najwcześniejszych osiedli obronnych proveniencji wczesnośredniowiecznej na tych terenach.

Ze względu na relatywnie niewielką ilość powojennych badań wykopaliskowych, zasadnicze ustalenia należy w pierwszej kolejności oprzeć, na materiałach pochodzących z przedwojennych badań archeologów niemieckich. Jest to jednak ograniczone ze względu na zaginięcie większości z nich, w trakcie drugiej wojny światowej. Część została odnaleziona w berlińskich muzeach, gdzie znajduje się w chwili obecnej. Ich selektywny charakter oraz problem z przyporządkowaniem do konkretnych grobów, utrudnia ich użycie. Bardzo cenne źródło stanowi natomiast materiały archiwalne – naukowe spościny po badaczach, związanych z problematyką wschodniooprawną. Jedną z najważniejszych, jest spuścizna Rudolfa Grenza – przechowywana w Muzeum Archeologicznym w Słazewiku (*Archäologisches Landesmuseum in der Stiftung Schlegel-Schötenische Landesmuseen Schloss Gottorf*). Zawarte w niej informacje, wielokrotnie wykorzystywane w literaturze przedmiotu, stanowią cenne źródło do studiów nad grupą olsztyńską. W drodze opracowania zagadnienia bardzo ważnym jest poszukiwanie analogii do zabytków z Mazur, będących dobrymi datownikami, a pochodzącymi z innych regionów kontynentu. Jest to możliwe w oparciu o dostępny w bibliotekach Muzeum Archeologicznego Słazewika i Uniwersytetu Albrechta w Kilonii (*Christian-Albrechts-Universität zu Kiel*). W materiale z terenów pruskich w początkach wczesnego średniowiecza (w tym w grupie olsztyńskiej), widoczne są wpływy skandynawskie, których analizy można dokonać w oparciu o bogate zbiory biblioteczne, obydwa ośrodków naukowych.

Uzyskane informacje będą znaczącym wkładem, w realizację kompleksowego opracowania sytuacji kulturowej na ziemiach pruskich u progu wczesnego średniowiecza.